AKADEMICKÝ INBREEDING: EXISTENČNÍ NUTNOST NEBO RAKOVINA VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ?

František Tůma, Petr Knecht

Klíčová slova: inbreeding, mobilita, vysoké školství, absolventi, zaměstnanecká politika

V přehledovém příspěvku navazujeme na náš referát přednesený na konferenci ČAPV v roce 2016, přičemž se hlouběji zaměřujeme na problematiku tzv. inbreedingu, tj. univerzitní praxe spočívající v zaměstnávání vlastních absolventů. Cílem příspěvku je upozornit na přínosy a úskalí inbreedingu a tím zvýšit povědomí akademické veřejnosti o této problematice. V příspěvku vycházíme z rešerše a podrobné analýzy zahraničních studií.

Akademický inbreeding chápeme obecně jako stav, kdy univerzity zaměstnávají své vlastní absolventy, což bývá často kritizováno v souvislosti s nízkou akademickou mobilitou, nevelkou dynamikou akademického pracovního trhu a incestním způsobem personálního rozvoje (Bílá kniha, 2009, s. 19; Šima & Pabian, 2013, s. 121). Fouché a Louw (2001, s. 152) hovoří v souvislosti s inbreedingem o „epidemii" a „rakovině" vysokého školství. Jiní badatelé nicméně upozorňují, že v akademických systémech, jejichž součástí jsou převážně univerzity s lokálním vědeckým dopadem, nerozvinutým akademickým pracovním trhem, unifikovanými platovými poměry a nefunkčním systémem hodnocení kvality vědeckých výstupů, je inbreeding považován za přirozený a racionálně zdůvodnitelný jev umožňující zajištění kontinuity a produktivity bádání ve ztížených podmínkách (Klemenčič & Zgaga, 2015).

S ohledem na relativní nerozpracovanost problematiky inbreedingu v Česku jsme vyšli z 11 aktuálních studií (roky 2008–2015), které jsme nalezli podle klíčových slov v databázích Web of Science a Scopus, a z recentní monografie (Yudkevich, Altbach, & Rumbley, 2015). Na základě soupisů literatury zmíněných studií jsme soubor analyzovaných textů rozšířili o další relevantní zdroje. U studií v našem souboru jsme po důkladném přečtení sledovali zejména jejich tematické a cílové zaměření, deklarovaná teoretická východiska a uplatněné konceptualizace a operacionalizace inbreedingu.

Hlavním zjištěním je, že většina studií se zabývá dopady inbreedingu na akademický výkon jednotlivců (typicky dle scientometrických ukazatelů). Dále existují kvalitativní studie analyzující reprodukování inbreedingu. U řady studií navíc absentují teoretická východiska. Závěrem je nutné upozornit, že snaha o širší zobecnění analyzovaných studií naráží na odlišné akademické tradice a kulturní a historické souvislosti. Je proto velmi obtížné formulovat obecně platné výpovědi o příčinách a dopadech inbreedingu na jednotlivce, instituce či celý národní systém vysokého školství.

Bibliografie

Bílá kniha terciárního vzdělávání (2009). Praha: MŠMT. Dostupné z http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha

Fouche, J. B., & Louw, D. A. (2001). Academic inbreeding and isolation in South African psychology. *Acta Academica*, 33(3), 151–168.

Klemenčič, M., Zgaga, P. (2015). Slovenia: The slow decline of academic inbreeding. In M. Yudkevich, P. G. Altbach, & L. E. Rumbley (Eds.), *Academic inbreeding and mobility in higher education* (s. 156–181). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Šima, K., & Pabian, P. (2013). *Ztracený Humboldtův ráj: Ideologie jednoty výzkumu a výuky ve vysokém školství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Yudkevich, M., Altbach, P. G., & Rumbley, L. E. (2015). *Academic inbreeding and mobility in higher education: global perspectives.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.